

JURIDISKA FAKULTETEN

vid Lunds universitet

Mimmi Khemir

Vikten av juridisk kommunikation

En analys i ljuset av den så kallade Snippadomen

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Elsa Trolle Önnerfors

Termin: VT24

Innehåll

Summary	1
Sammanfattning	3
Förkortningar.....	5
1 Inledning	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.1 Bakgrund.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.2 Syfte och frågeställningar ...	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.3 Avgränsningar.....	6
1.4 Metod.....	6
1.5 Material och forskningsläge	7
1.6 Disposition.....	7
2. Förtroendet för statliga institutioner.....	7
2.1 En sammanfattning.....	7
2.2 Hur skapas förtroendet för en samhällsinstitution?.....	10
2.3 Vad kan hända om medborgarna inte har förtroende för domstolarna?.....	11
3. Snippadomen.....	12
3.1 Bakgrund.....	12
3.2 Tingsrättens prövning.....	12
3.3 Hovrättens första prövning.....	13
3.4 Högsta domstolens prövning.....	14
3.5 Hovrättens andra prövning.....	17
4. Diskussion.....	18
Källförteckning	20

Summary

The trust in social institutions has throughout history been crucial for their continuance. In developed societies like Sweden, the citizens have to trust that prosecutions are processed correctly. The confidence in these proceedings is vital for the compliance of decisions and judgements. Clear communication is a requirement for trust to be built and strengthened. Texts produced and published by courts need to be written in a matter so the public can familiarize themselves and understand the legal process. If courts fail to communicate in a comprehensive manner, their confidence for these legal institutions can be damaged. In 2023, the confidence in the Swedish legal system was damaged badly. A ten-year-old girl had been the victim of rape at the hands of an adult male. The district court sentenced the defendant to three years in jail for two counts of child rape. In its assessment, the court equated the word “snippa” (the Swedish colloquial word for vagina), which the girl had used her interrogations, with the actual word vagina. As a result, the requirements for child rape were fulfilled since it meant the equating of words meant she was penetrated and not solely touched on the outside of her genitalia. However, the court of appeal looked deeper into the girl’s use of words and whether it was enough to reach the requirements for child rape. The court of appeal decided to do a lexical interpretation which resulted in an acquittal since neither the prosecutor, nor the court of appeal, had presented another criminal classification despite its close resemblance to a proven crime description. The supreme court stated that the court of appeal had committed a miscarriage of justice through their inaction to process related criminal classifications. The case was sent back to the court of appeal, whereby the district court’s judgment, including their interpretation of the word “snippa”, was ruled. Despite the accused being sentenced to three years imprisonment for two counts of child rape, the trust in the Swedish legal system was damaged. Confidence in legal system is created through the continuity and high quality of judgments. Furthermore, much emphasis is placed on whether a ruling is considered fair or not. Although this miscarriage of justice has damaged the trust that Swedish citizens have in their legal system, it cannot be regarded as enough to risk its collapse. The consequence is rather that

fewer victims come forward with their experiences which leads to a decrease in the number of crimes of this nature being reported.

Sammanfattning

Förtroendet för samhällsinstitutioner har genom historien varit avgörande för deras bestående. I utvecklade samhällen som Sverige behöver medborgarna förlita sig på att lagföringen görs korrekt. Förtroendet är i sin tur avgörande för att människor rättar sig efter domar och beslut. Tydlig kommunikation är vidare ett krav för att tilliten till domstolarna ska kunna byggas samt stärkas. De texter som publiceras av rättsväsendet behöver vara av karaktär så gemeneman kan sätta sig in och förstå hur rättsprocessen gått till. Om ifall att domstolarna misslyckas med att kommunicera på ett begripligt sätt kan deras förtroende ta skada. Under 2023 skadade ett fall den svenska rättsstatens förtroende rejält. En tioårig flicka hade blivit utsatt för en våldtäkt av en vuxen man. Tingsrätten dömde den tilltalade till tre års fängelse för två fall av våldtäkt mot barn. I sin bedömning hade de likställt begreppet snippa, som flickan använt i sitt barnförhör, med begreppet vagina. Till följd av tingsrättens tolkning av flickans ordval uppnådde den styrkta brottsbeskrivningen brottet våldtäkt mot barn eftersom man konstaterade att flickan blivit penetrerad istället för enbart berörd på yttersidan av kroppen. I hovrätten lades stor tyng på flickans ordval för att beskriva huruvida det nådde upp till kraven för våldtäkt mot barn. Hovrätten ansåg att man skulle göra en lexikalisk tolkning vilket resulterade att man friade den tilltalade då åklagaren inte yrkat på alternativa brottsrubriceringar och domstolen inte heller prövade annat lagrum, trots att åtminstone ett närrelaterat brott var konstaterat styrkt. När högsta domstolen tog upp målet konstaterades det att hovrätten hade gjort sig skyldig till rättegångsfel genom sin passivitet att inte pröva någon närliggande brottsrubricering. Hovrätten återförvisades målet för ny prövning, varvid tingsrättens dom, inklusive deras begreppjämförelse, fastställdes. Trots att den tilltalade slutligen dömdes till tre års fängelse för två fall av våldtäkt av barn kan man dra slutsatsen att förtroende för det svenska rättssystemet tog skada. Detta till följd av att förtroendet skapas genom en kontinuerlig samt hög kvalitet på dömandet. Vidare läggs även vikt vid om utgången anses rättvis eller inte. Trots att rättegångsfelet kan anses ha skadat tilliten de svenska medborgarna har för rättssystemet är det däremot inte rimligt att det skadats så pass gravt att det riskerar dess sammanbrott. En

rimlig följd är dock att färre vågar trädla fram med sin historia vilket kommer resultera i ett ökat mörkertal.

Förkortningar

Art.	Artikel
BrB	Brottsbalken
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen
RB	Rättegångsbalken
SOU	Statens offentliga utredningar

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Protester, namninsamlingar och ramaskri i sociala medier. De senaste åren har flera rättsfall djupt upprört den svenska befolkningen. För några år sedan fick en dömd våldtäktsman en kompensation på närmare en miljon kronor efter att hans dom lindrats i högre instans. Förra året blossade ännu en debatt upp i media till följd av en barnvåldtäktsman som friats i en överinstans. En vuxen man som dömts till tre års fängelse för våldtäkt mot barn hade gått fri efter att hovrätten över västra Sverige ogillat åtalet till följd av bland annat det tioåriga offrets ordval i hennes videoinspelade barnförhör. Trots att det ansågs vara styrkt att ett närliggande brott ägt rum valde varken åklagare eller domstolen att pröva en annan brottsrubricering. Efter ett beslut från högsta domstolen och en omprövning i hovrätten fastställdes slutligen tingsrättens dom, varvid den tilltalade dömdes till tre års fängelse. Hur kunde detta hända och vad fick det för konsekvenser?

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen är ämnad att behandla och förklara vikten av juridisk kommunikation samt förtroendet för rättsväsendet i ljuset av det omtalade barnvåldtäktsmålet B 1944-21/B 6074-22/B 1937-23/B 6983-23, mer känt som "Snippamålet". Genom en grundlig genomgång av målets utveckling samt de olika instansernas domar belysa målets utveckling och vart det gick snett. Vidare kommer uppsatsen utreda hur målet kan ha kommit att påverka gemenemans syn på och tillförlitlighet till det svenska rättssystemet.

För att uppnå uppsatsens syfte kommer följande frågeställningar besvaras.

- Varför är det av stor vikt att medborgarna i ett samhälle har tillit till de statliga instruktionerna, inklusive domstolarna?

- Vilka risker finns det med att medborgarna i ett samhälle inte har förtroende för sina domstolar?

1.3 Avgränsningar

För att uppsatsen ska hålla sin inom relevanta ramar för ämnet, har ett antal avgränsningar gjorts. Uppsatsen kommer inte behandla utförlig statistik på området då majoriteten av tillgängliga siffror är för inaktuella för att ge en rättvis bild, bland annat till följd av samhällsförändringen som skett sedan senaste enkätresultatet publicerades. Vidare kommer inte lösningar på konsekvenserna av bristfällig kommunikation mellan jurister och icke-jurister diskuteras eftersom detta inte är relevant i förhållande till uppsatsens syfte.

1.4 Metod

Uppsatsen undersöker de olika instansernas behandling av rättsfallet i relation till förtroendet för rättssystemet hos allmänheten genom tillämpning av den rättsdogmatiska metoden. Metoden syftar till att fastställa gällande rätt genom olika rättskällor, exempelvis lagstiftning, rättspraxis och lagförarbeten.¹ Lagstiftningen används för att redogöra de aktuella reglerna vid brottens skede. Lagförarbeten presenteras för att förstå lagstiftningen och innebörden av de olika begreppen. Det är vidare nödvändigt att besitta kunskap om begreppens innebörd för att förstå hur och var de olika instanserna kunde skilja sig i sina bedömningar.

1.5 Material och forskningsläge

Uppsatsen bygger överlag på material från statliga förarbeten och kurslitteratur inom juridisk kommunikation. Till följd av ytterst begränsat tillförlitligt material och forskning på området är uppsatsen inskränkt till det

---

¹ Nääv och Zamboni s. 21

material som finns att tillgå. Gällande materialet för rättsfallet har enbart handlingar som begärts ut från de involverade rättsinstanserna legat till grund för uppsatsen.

1.6 Disposition

Uppsatsen består av totalt fyra kapitel. *Kapitel två* består av en genomgång av varför det är viktigt att statliga institutioner, inklusive domstolar, innehar medborgarnas förtroende. I samma kapitel följer avsnitt om hur förtroendet skapas samt vilka risker som kan medfölja om tilliten försämras eller försvinner. *Kapitel tre* behandlar det ökända ”Snippamålet”. Inledningsvis ges en kort information av parterna och bakgrunden till deras bekantskap. Vidare redogörs samtliga instansers bedömning av målet, inklusive hovrättens andra behandling av målet. I *kapitel fyra* diskuteras vikten av förtroende för domstolarna och hur ett rättegångsfel av denna grad kan påverka institutionernas ställning i samhället.

2 Förtroendet för statliga institutioner

2.1 En sammanfattning

Samhällsbildningen grundar sig på medborgarnas tillit. Tilliten är en förutsättning för en hållbar relation mellan medborgarna och dess institutioner. Förtroendet har varit avgörande för samhällen historiskt sett har kunnat bestå under längre perioder. I mer komplexa samhällen är det nödvändigt att medborgarna utgår ifrån att institutioner sköts korrekt. Att ett lands rättsväsenden är rättssäkert, förtroendefullt och effektivt är framträdande faktorer som skiljer sig mellan välfungerande demokratier och underutvecklade diktaturer.²

Förtroendet till institutioner har i sin tur betydelse för att medborgarna att frivilligt rättar sig efter gemensamt fattade lagar samt beslut. Vice versa hade

---

² SOU 2008:106 s. 44 ff.

riskerat att institutionsförtroendet urholkats. Eftersom domstolens arbete är ett av de främsta exemplen på samhällets maktutövning är det av högst vikt att de innehar medborgans förtroende ur ett rättsstatsperspektiv. Att medborgana i sin tur rättar sig efter beslut och domar är väsentligt för att skapa samt upprätta förtroendet mellan människorna i ett samhälle.³

Klarspråk i myndighetstexter är ytterligare ett krav för en fungerade demokrati. Tilltron till myndigheter, inklusive rättsväsendet, vilar numera på rationalitet istället för auktoritet. Medborgare är inte benägna att rätta sig efter besked från domstol baserat på enbart principskäl. Förtroendet mellan medborgare och statlig institution handlar i grund och botten om en jämn samt hög kvalitet på beslutsfattandet. Det är däremot inte tillräckligt i sig för att vinna tilltron. Det förväntas även att myndigheterna förmedlar den höga kvalitén till berörda, vare sig det är enskilda parter eller samhället i stort. Begripliga myndighetsbeslut och domar är numera en av de viktigaste förutsättningarna för skapandet och bevarandet av medborgarnas tilltro. Denna tilltro klassificeras som en av de mest centrala delarna för vidbehållandet av en demokratisk rättsstat.⁴

Myndigheter behöver kommunicera sitt beslutsfattande på ett sätt så medborgarna förstår hur och varför något resulterade i just det. Grundförutsättningen är att lyfta fram ramarna för verksamheten. På så sätt har sökande, part och allmänheten en korrekt förväntning av slutresultaten.⁵

Svenskan som används inom den offentliga verksamheten ska vara enkel, begriplig och vårdad. Det är ett krav att varje person som företräder det allmänna och utövar offentlig makt använder sig av ett språkbruk som den enskilde medborgaren begriper. Klarspråk har en grundläggande betydelse för den enskildes rättstrygghet samt en premiss för att de allmänna organen att erhålla medborgarnas förtroende.⁶

---

³ Ibid.

⁴ Klarspråk i domar, s. 25 ff.

⁵ Ibid.

⁶ Prop. 2008/2009:153 s. 31 ff.

Att rättsväsendet har allmänhetens förtroende är en central del i en demokratisk rättsstat och en väsentlig förutsättning till att medborgarna efterlever domar och beslut. Förtroendeskapandet handlar i grunden om att säkerställa en enhetlig och hög kvalitet av dömandet. Vid utformningen av domar och beslut krävs det att domstolsjurister skriver med handlingens syfte i åtanke, i ljuset av ett mottagarperspektiv. Om detta tas i beaktning vid upprättandet av beslutet eller domen blir det lättare för icke-juridiskt kunnande läsare att förvissas.⁷

De flesta personerna kommer däremot inte i kontakt med domstolarna, varför det är av stor vikt att domstolarnas roll och samhällsuppgift förmedlas till medborgarna. Rättssäkerhetsprinciperna, grunderna för den dömande makten, kommer i uttryck genom handläggning av målen. En enkätundersökning av SCB påvisade sambandet mellan medborgarens kunnande om domstolars verksamhet och förtroendet för dem. Ju mer kunskap en medborgare hade om domstolarnas verksamhet, desto större förtroende hade den för domstolarna. Hade förtroendet för domstolar minskat kan följden bli att benägenheten att frivilligt medverka i domstolsprocesserna också minskat.⁸ En eventuell följd hade kunnat vara att människor i högre uträkning vänder sig till andra tvistlösningsorgan. I värsta fall hade tilltron till rättsväsendet hade börjat svikta, vilket vanligtvis resulterar i dess sammanbrott.⁹

2.2 Hur skapas förtroendet för en samhällsinstitution?

Det ständiga samspelet mellan medborgare och institutionerna skapar och bryter ner förtroendet. Olika kontexter kan vara avgörande, varför opinioner snabbt kan bildas. Varierande åsikter om institutioner kan utöver tid skiljas mellan de olika samhällsgrupperna. Tendens är extra påtaglig mellan närstående myndigheter och organisationer vars verksamhet är okänd för

---

⁷ SOU 2008:106 s. 15

⁸ Ibid.

⁹ SOU 2008:106 s. 42

medborgaren. Förklaringen bakom detta är bland annat att den utomstående saknar vetskap om vilka uppgifter som institution står inför.¹⁰

Vid en mindre komplex bedömningen om förtroendet för en samhällsinstitution tas särskilt hänsyn till tre olika faktorer. Den första handlar om vilken ens egen erfarenhet av institutionens sätt att fungera. Eftersom de flesta saknar personlig erfarenhet av domstolarna är det istället den bild som porträtteras av framförallt media som avgör. I dessa fall är förmedlingen samt mottagandet av informationen väsentlig. Den andra faktorn är baserat på en persons beroende eller berördhet av institutionens verksamhet. Ju mer beroende eller berördhet, desto högre förtroende och vice versa. Den tredje och sista faktorn berör den allmänna respekten institutionen åtnjuter i samhället.¹¹

Det förtroendeskapande arbetet handlar i grunden om att säkerställa en hög och jämn kvalitet i dömandet. Det är emellertid inte tillräckligt att domstolarna tillämpar rättssäkerhetsprinciperna i det dagliga arbetet för att vinna medborgans förtroende. Domstolarna måste även påvisa för medborgarna att man gör det. För att stärka medborgarnas förtroende ställs domstolarna inför två stora utmaningar. Den första grundar sig i att människor är angelägna om att rättsprocessen resulterar i en rättvis utgång. Här ligger utmaningen i att domstolen måste förmedla att det är rättssäkerhetsprinciperna som styr. Den andra handlar om att de personer som väl kommer i kontakt med domstolens verksamhet kan antas bära med sig misstänksamhet mot samhällsinstitutionerna, inklusive domstolarna. Vid handläggningen av mål och ärenden krävs därför att det tydligt kommuniceras för de inblandade att det är rättssäkerhetsprinciperna som verksamheten grundar sig på. Den uppfattning berörda parter får av handläggningen av mål kommer i sin tur förmedlas vidare till vänner och bekanta vilket i sin tur i förlängningen kommer få betydelse för allmänhetens uppfattning.¹²

---

¹⁰ SOU 2008:106 s. 50

¹¹ Ibid.

¹² SOU 2008:106 s. 71 ff.

Enligt en enkätundersökning av SCB får ungefär 70 procent av medborgarna majoriteten av domstolens verksamhet genom massmedia.¹³ För att vinna medborgarnas förtroende krävs bland annat att företrädare inom rättsväsendet står upp för de universella rättssäkerhetsprinciperna.¹⁴ Förtroendet för institutionerna grundas i första hand på kunskap. Eftersom denna kunskap saknas hos lejonparten av medborgarna är det av särskilt vikt att de informeras, i synnerhet varför utgången i ett mål blivit just den.¹⁵

2.3 Vad kan hända om medborgarna inte har förtroende för domstolarna?

Försämrat förtroende för domstolarna kan framför allt riskera att människor blir mindre benägna att frivilligt medverka i domstolsprocesser. Berörda områden kan vara allt ifrån att åtlyda kallelser till att svara på förelägganden.¹⁶ Trots att domstolen har tillgång till påtryckningsmedel i flertalet fall är detta inte önskvärt. Ur effektivitetssynpunkt är det oroande om tvång måste användas i allt större uträkning. Denna utveckling skulle leda till längre handläggningstider vilket i sin tur resulterar i ett minskat förtroende. Hänsyn bör dock tas till att det kan finnas andra faktorer än förtroende som kan vara avgörande för en persons medverkningsangelägenhet, exempelvis rädsla eller nonchalans.¹⁷

Om domstolarnas förmåga att lösa tvister ifrågasätts eller sviktar kan människor istället vända sig till alternativa tvistelösningsforum. Om förtroendet börjar svikta generellt finns det en risk att människor tar saken i egna händer.¹⁸

---

¹³ Ibid.

¹⁴ SOU 2008:106 s. 73 ff.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid.

3 Snippadomen

3.1 Bakgrund

Målet hänför sig till två händelser som inträffade den 13 juni 2021. Målsägande är vid denna tid tio år gammal medan den tilltalade är en vuxen man. Den tilltalade har under det senaste decenniet aktiv i Frälsningsarmén, både som anställd och som besökare, medan målsägande tillsammans med moder och styvfar varit aktiv i cirka femårstid upp till denna tidpunkt. Genom Frälsningsarmén har målsägande och den tilltalade stiftat bekantskap men har inte närmare relation än så.

Efter gudstjänsten som ägt rum på Frälsningsarméns innergård tar den tilltalade kontakt med målsägande under det efterföljande kyrkkaffet. Den tilltalade ber om att få hjälp med att ställa om en klocka som finns inne i kyrkobyggnaden. Väl ensamma inne i byggnaden har berörda händelser ägt rum.

3.2 Tingsrättens prövning

Målsägande har under sina barnförhör uppgett följande.

Den tilltalade tog med henne till fläktrummet då han behövde hjälp med att ställa om en timer. Efter instruktioner samt överlämnande av ett verktyg lyftes hon upp får att nå vad hon hade instruerats behövde fixas. Under det första lyftet placerade den tilltalade sin ena hand underifrån på framsidan av hennes underliv medan den andra handen placerades undertill bakifrån, på hennes ända. Efter det första lyftet sänkte han ner henne till golvet för att justera sitt grepp. Under det andra lyftet fördes hans vänstra hand innanför shorts samt trosor och därefter förde in ett finger i hennes vagina.¹⁹

Efter händelsen i fläktrummet begav de sig till ett annat rum. Den tilltalade behövde hjälp med att titta efter i kabel som var placerad i ett väggskåp och

---

¹⁹ Halmstad tingsrätt mål B 1944-21

även denna gång lyftes hon upp av honom. Under det första lyftet var hans händer placerade utanpå hennes shorts. Hon sänktes ännu en gång ner till golvet då greppet om henne behövde justeras. Under det andra lyftet hade hans hand på nytt placerats innanför hennes kläder och ett finger fördes återigen in i henne under det pågående lyftet. Denna gång bad hon honom att sluta varvid han ställde ner henne på golvet och därefter lämnade hon rummet.

20

Att hon inte kan säga vilket finger det rörde sig om eller hur hon visste att fingret var inuti henne finner inte tingsrätten som en avgörande brist i hennes utsaga utan som ursäktlig, då det kan vara svårt att förklara med ord men ändå vara tydligt för den som upplever det att något är i och inte på kroppen. Det ska härvid särskilt beaktas att -Målsägande- var tio år under förhörstillfället och att ett barns vokabulär inte är lika utvecklad som en vuxens. Tingsrätten kan konstatera att även för en vuxen målsägande hade det varit oerhört svårt att uttala sig om vilket finger som använts i motsvarande situation.²¹

I tingsrätten dömdes den tilltalade till tre års fängelse för två fall av våldtäkt mot barn.²²

3.3 Hovrättens första prövning

Efter överklagande av den tilltalade prövades saken på nytt i Hovrätten för västra Sverige. I domskälen till domen informerar hovrätten att det är ansett styrkt att den tilltalade har fört in sin hand under målsägandens underkläder samt haft ett finger inne i hennes snippa. Vidare framgår att målsägande inte har preciserat med vad som menats ordet snippa, vilket resulterar i att hovrätten gör en lexikalisk tolkning av ordet flickan själv använt. Istället tillskrivs hennes ordval som icke-synonymt med vagina, vilket är en annorlunda bedömning än tingsrättens, och det kan därmed inte anses att den tilltalade har penetrerat målsägandens underliv. En sådan avsaknad på

---

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid.

²² Ibid.

penetration kan i detta fall inte bedömas vara av sådan karaktär som är med hänsyn till kränkningens art jämförligt med samlag.²³ Eftersom åklagaren inte yrkat för annat brott i frikänns den tilltalade.²⁴

3.4 Högsta domstolens prövning

Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i fråga om rättegångsfel gällande prövning och hantering av alternativa lagrum och brottsrubriceringar inom ramen för gärningsbeskrivningen. I första hand prövar högsta domstolen om alternativa straffbestämmelser kunnat vara för handen och om så är fallet på vilka förutsättningar det kunnat ske. I andra hand skall eventuella rättegångsfel tas ställning till, om det anses ha funnits en möjlighet till alternativa straffbestämmelser som hovrätten avstått att pröva.²⁵

Gärningsbeskrivningen sätter ramen för brottmålsprocessen. En dom får inte avse annan gärning än den som talan om ansar i behörig ordning har förts.²⁶ Enbart utläsningsbara gärningar får läggas till grund för en dom. Gärningsbeskrivningen ska inrymma det åklagaren anser konstituera brottet, det vill säga att den ska innehålla de kritiserande rekvisit som gör att gärningen klassificeras som brottslig. Det som inte kan utläsas ur gärningsbeskrivningen får inte läggas till grund för en fällande dom.²⁷ Det är åklagarens uppgift att redogöra om händelseförloppet som den tilltalade ska hållas straffrättsligt ansvarig för. Vid ofullständig eller oklar gärningsbeskrivning ska rätten agera för att eventuella otydligheter besvaras och klarläggs.²⁸ Huruvida processledning är lämplig bedöms utifrån omständigheter i det enskilda fallet. Det är av stor vikt att processledningen görs med hänsyn till rättens opartiskhet. Detta innebär att domstolen inte skall utreda brottet utan istället bedöma det som presenteras av respektive part i målet.

---

²³ SOU 2021:43 s. 98 f.

²⁴ Hovrätten för västra Sverige mål B 6074-22

²⁵ Högsta domstolens beslut mål B 1937-23

²⁶ 30 kap 3 § 1 men RB

²⁷ NJA 2023 s. 460 1 p. 11

²⁸ Jfr 46 kap 4 § 2 st RB

Vidare är det åklagarens uppgift att uppge vilka straffbestämmelser som är tillämplig på gärningsbeskrivningen.²⁹ Däremot är inte domstolen bunden av de lagrum eller rättsliga beteckningar åklagaren angett i sin stämningsansökan.³⁰ Domstolen har dessutom i uppgift att känna till och tillämpa rättsliga bestämmelser som framgår av gärningsbeskrivningen.³¹

Om ifall att domstolen ska kunna tillämpa andra straffbestämmelser på gärningsbeskrivningen än de som åklagaren uppgett krävs det att den tilltalade ges nog med möjlighet och tid för att anpassa sitt försvar. Detta är en grundläggande del i en rättvis rättegång och måste vara uppfyllt.³² För att andra straffbestämmelser är för handen ska den tilltalade normalt sett blivit informerad i förväg om att de bestämmelserna kan aktualiseras. Underrättelsen om anklagelsen skall innehålla både vilken gärning samt vilken kvalificering av den som den tilltalade klandras för.³³

Var och en som blivit anklagad för brott har följande minimirättigheter; a) utan dröjsmål, på ett språk som han förstår och i detalj, underrättas om innebörden av och grunden för anklagelsen mot honom, b) att får tillräcklig tid och möjlighet att förbereda sitt försvar.³⁴

Att domstol har möjlighet att på eget initiativ pröva andra straffbestämmelser än de som åberopats av åklagare behöver inte nödvändigtvis betyda att rättegångsfel föreligger om så inte görs. Det är enbart i ett fåtal fall som ett sådant utelämnande hade utgjort rättegångsfel. Utgångspunkten är fortfarande sådan att åklagaren ansvarar för att framföra en fullständig, tydlig och noggrann straffbestämelseavvägning för rätten. Domstolen ska inte ta över en av åklagarens mest fundamentala uppgifter.³⁵

Det finns situationer där det tydligt framgår ett närliggande samband mellan olika straffbestämmelser att gärningsbeskrivningen inrymmer ett annat brott.

---

²⁹ Se 45 kap. 4 § 1 st 3 RB

³⁰ 30 kap 3 § 2 men. RB

³¹ 30 kap 2 § RB

³² Jfr 2 kap 11 § RF, art. 6 Europakonventionen

³³ Pélissier and Sassi v. France, Penev v. Bulgaria

³⁴ Art. 6 p. 3 Europakonventionen

³⁵ Högsta domstolen mål B 1937-23

Domstolen kan däremot inte ta upp frågan om alternativa straffbestämmelser om detta innebär en annan riktning för målet men även om en sådan är så pass långsökt att den enbart kan aktualiseras med viss svårighet. Det är främst situationerna där de olika straffbestämmelserna helt överlappar varandra som domstolens skyldighet att påtala eller pröva en sådan inträder. Exempelvis kan detta aktualiseras när en viss bestämmelse inte kan tillämpas till följd av bristande bevisning för ett kvalificerat rekvisit men det står klart att en alternativ straffbestämmelse kan vara tillämplig.³⁶

Underlåter domstol att vida åtgärder trots att vad som styrkts gällande gärningsbeskrivningen innebär att det står klart att det finns andra straffbestämmelser som kan eller skulle kunna tillämpliga utgör detta ett rättegångsfel.³⁷

Eftersom händelserna i målet utspelar sig före lagändringen som trädde i kraft 1 augusti 2022 gäller den tidigare lydelsen.

Den som, med ett barn under femton år, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt mot barn till fängelse i lägst två år och högst sex år.³⁸

Den som, med ett barn under femton år genomför en annan sexuell handling än som avses i 4 §, döms för sexuellt övergrepp mot barn till fängelse i högst två år.³⁹

Sexuella handlingar som anses jämförliga med samlag kan exempelvis vara penetration av knytnäve, fingrar eller föremål i en kvinnas underliv.⁴⁰ Sistnämnda straffbestämmelsen omfattar sexuella handlingar som är inte är jämförliga med samlag men fortfarande utgör ett sexuellt övergrepp. Vad som skiljer dem åt är att den sexuella handlingen skall vara jämförlig med samlag

---

³⁶ Ibid.

³⁷ Högsta domstolen mål B 1937-23 p. 31

³⁸ 6 kap 4 § BrB, lydelse per 2021-06-13

³⁹ 6 kap 6 § BrB, lydelse per 2021-06-13

⁴⁰ Se prop. 2012/13:111 s. 111

för att nå upp till våldtäkt mot barn medan en sådan kvalificering inte krävs vid sexuellt övergrepp mot barn.

Med hänsyn till ovan måste det ha stått klart för den friande instansen, hovrätten, att alternativ straffbestämmelse var tillämpliga. Hovrätten har inte vidtagit nödvändiga handläggningsåtgärder får att pröva alternativa brottsrubriceringar, något som borde ha skett under huvudförhandling men dock alternativt även varit möjligt under överläggningen, såvida parterna ges möjlighet att yttra sig skriftligen.⁴¹ Genom att underlåta att ta upp samt pröva en alternativ straffbestämmelse på gärningsbeskrivningen har hovrätten gjort sig skyldig till rättegångsfel, ett fel som antas ha påverkat målets utgång.

3.5 Hovrättens andra prövning

Efter högsta domstolens beslut om rättegångsfel tog hovrätten om målet till prövning på nytt, med andra juristdomare och nämndemän. Denna gång, med samma barnförhör som underlag, gör hovrätten bedömningen att hennes berättelser tillsammans med gestikulationer från inspelningen beskriver hur den tilltalade fört in sina fingrar i henne. Vidare jämför hovrätten ordvalet snippa med vagina. Eftersom penetration av vagina med fingrar likställs som jämförlik med samlag döms mannen till tre års fängelse för två fall av våldtäkt mot barn.⁴²

---

⁴¹ Jfr 46 kap 17 § RB

⁴² Hovrätten för Västra Sverige Mål B 6983-23

4 Diskussion

Att det omtalade Snippamålet upprörde och engagerade stora delar av samhället är glasklart. Många svenska medborgare gick ut på gatorna och visade sitt missnöje. Stora protester anordnades och artikel efter artikel publicerades i media. Det var oundvikligt att på något sätt undkomma vad som hade hänt. Svenska medborgare var djupt upprörda och ansåg att det svenska rättssystemet hade svikit en tioårig flicka som varit modig nog att träda fram med sin historia.

Medborgares förtroende för de statliga institutionerna är av ytterst vikt. Att deras verksamhet har förtroende hos befolkningen är avgörande för att bibehålla sin position i samhället. I och med att tillgängliga påtryckningsmedel inte eftersträvas att användas måste domstolarna få igenom sin maktutövning genom medborgares fria vilja. Detta är till följd av skiftet från domstolens position som auktoritär till uppfattningen att den är mindre auktoritär. Eftersom medborgare inte längre rättar sig efter beslut och domar i samma utsträckning till följd enbart av deras auktoritära roll krävs det att domstolens verksamhet bibehåller respekten från allmänheten.

Trots att hovrätten slutligen korrigerade domen, efter Högsta domstolens beslut, till vad det svenska folket ville skulle fastslås från allra första början när den väl nådde hovrätten behöver inte nödvändigtvis betyda att de svenska medborgarnas förtroende återställs. Av vad som framgått av flera källors forskning på området är kontinuerligt korrekt lagföring enbart ett delkrav för att tillit skall tillskrivas rättssystemet. Ett rättegångsfel av den här graden är ett stort bakslag för det fortlöpande förtroendebyggande arbetet som de statliga institutionerna arbetar med. Det kan däremot inte anses finnas en påtaglig risk till att detta förtroendetapp innebär en risk för det demokratiska samhället. Dock kan det finnas en risk att den minskade tilliten leder till att fler vänder sig till alternativa lösningsmodeller, alternativt tar saken i egna händer.

Det är allmänt veterligt att det finns ett stort mörkertal av brott, särskilt inom brottskategorin sexualbrott. Hur ska den som överväger att träda fram med sin historia tänka om en överinstans, med utbildade lagmän och domare, friar

en barnvåldtäktsman trots att man styrkt att en närliggande kriminell handling ägt rum? Hur ska ett offer i en ord-mot-ord situation, där fysiska bevis saknas, ens överväga att anmäla efter att ha läst om vad som hände första gången hovrätten prövade målet?

Vidare är det av stor vikt att de olika instanserna handlägger och bedömer brott på liknande sätt. I Sverige råder fri bevisprövning, det finns inga riktmärken hur domstolen ska värdera olika bevis. Utan att kritisera det svenska bevisprövningssystemet kan det uppfattas underligt av icke-jurister hur olika instansers bedömningar kan skilja sig så mycket åt. I tingsrätten gjorde man uttryckligen ett uttalande hur man ska uppfattade vad målsägande menade, i hänsyn till hennes ålder men även hur en vuxen persons beskrivning av händelsen likväl hade kunnat vara bristfällig. I hovrätten lades istället detta målsägande till last. Eftersom det var exakt samma barnförhör som lades till grund för bevisning kan det te sig märkligt att vad en instans utvecklar för att förtydliga gör en annan instans raka motsatsen. Det sänder signaler om att domstolarna inte är enhetliga i sitt dömande och vilken av dem som handlägger ett mål kan få stor påverkan på utgången. Förtroendet för domstolar är ett resultat av deras jämna och höga dömande, vilket inte kan anses ha förekommit i detta mål.

Med ovensagt anser jag att det är väsentligt att domstolar fortsätter att arbeta med tillitsförstärkande arbete men samtidigt är det av yttersta vikt att handläggningen av mål, särskilt när det berör artbrott eller mål med stort allmänintresse, att arbetet sköts korrekt men även det framgår väldigt tydligt vad som föranledde utgången. Ett misstag som i Snippadomen är detrimenterande för vidbehållandet av gemene mans förtroende.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 2008/2009:153 Språk för alla – förslag till språklag.

Prop. 2012/13:111 En skärpt sexualbrottslagstiftning

Utredningsbetänkanden

SOU 2008:106 Ökat förtroende för domstolarna – strategier och förslag

SOU 2021:43 Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar

Rättsfall

Halmstads tingsrätt i mål B 1944-2.

NJA 2023 s. 460.

Högsta domstolens beslut den 17 november 2023 i mål B 1937-23.

Hovrätten för västra Sverige i mål B 6074-22

Hovrätten för västra Sverige i mål B 6983-23.

Rättsfall från Europadomstolen

Pélissier and Sassi v. France, application no. 25444/94, 26 november 1992.

Penev v. Bulgaria, application no. 20494/04, 7 april 2010.

Litteratur

Björneke, Britt & Bohlin, Fredrik & B. Hagsgård, Marie & Sundin, Maria, *Klarspråk i domar*, 1:a uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 2020.

Nääv, Maria & Zamboni, Mauro (red.), *Juridisk metodlära*, 2:a uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 2018.